

К.Ю. Величко, ст. викл. (*ХДУХТ, Харків*)

А.Ю. Гудзенко, студ. (*ХДУХТ, Харків*)

БІРЖОВА ТОРГІВЛЯ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ФАКТОРИ ЗРОСТАННЯ

У відповідності до існуючого законодавства, товарна біржа – це організація, що об'єднує юридичних і фізичних осіб, які здійснюють виробничу і комерційну діяльність, і має за мету надання послуг в укладанні біржових угод, виявленні товарних цін, попиту і пропозицій на товари, вивчення, упорядкування і полегшення товарообігу і пов'язаних з ним торговельних операцій. З економічної точки зору – це організований у певному місці, регулярно діючий за встановленими правилами оптовий ринок, на якому відбувається торгівля цінними паперами, оптова торгівля за зразками та стандартами, за договорами і контрактами на їх постачання в майбутньому, а також продаж валюти і рідкісноземельних металів за цінами, офіційно встановленими на основі попиту та пропозиції. З юридичного боку – біржа є юридичною особою, що володіє відосбленим майном, вона може бути позивачем і відповідачем у суді, господарському (третейському) державному суді.

Розвиток товарних бірж в Україні активно розпочався з 1991 року. А вже у 2011 р. в Україні налічувалося 561 біржа, з яких: 106 універсальних, 368 товарних та товарно-сировинних, 25 агропромислових, 24 фондових та 38 інших. Дані свідчать про переважання у структурі вітчизняної біржової торгівлі товарних та товарно-сировинних бірж. Наступну вагому позицію у структурі зареєстрованих бірж займають універсальні біржі, тобто біржі, котрі поєднують декілька видів укладання угод. Агропромислові біржі займають незначну частку у структурі біржового ринку, а найменш малочисловою групою бірж в Україні є фондові біржі та їх філії. Діяльність фондових бірж, як самостійних інфраструктурних елементів фінансового ринку та економіки в цілому, регламентується та регулюється Законом України 2006 року «Про цінні папери і фондовий ринок». Проте, протилежно до кількісного аналізу структури вітчизняних бірж, згідно аналізу фінансових результатів біржової діяльності в Україні, маємо іншу картину. Так за 2011 р. на біржах України було проведено 43,3 тис. торгів, на яких для продажу запропоновано товарів на суму 133 млрд.грн. і укладено 1,7 млн. угод на суму 121,3 млрд. грн. Але найбільший обсяг угод було укладено на фондових біржах та їх філіях (81,1%), універсальних (8,1%), агропромислових (5,5%), на товарно-сировинних та товарних біржах

обсяг становив 5,3% загального обсягу біржових угод. Коефіцієнт ліквідності укладених угод (співвідношення обсягів укладених угод до обсягів пропозицій) становив 91,2%. Найбільший коефіцієнт ліквідності спостерігався на універсальних біржах (99%), фондових біржах та їх філіях (92,1%), на товарно-сировинних та товарних біржах (88%), тоді як на агропромислових біржах він становив 74,2%. Із загальних обсягів укладених угод на операції з продажу цінних паперів припадало 72,8% (88,2 млрд. грн.), продукції рослинництва – 14,5% (17,6 млрд. грн.), палива – 9,2% (11,2 млрд. грн.).

Згідно регіонального аналізу, слід зазначити, що біржова діяльність поширена в усіх регіонах України. Проте, найбільша частка біржових угод (94,4%) припадає на біржі, що діють у трьох регіонах України, а саме: м. Києві (72,3%), Дніпропетровській (14,3%) та Полтавській (7,8%) областях.

Біржова діяльність для України є відносно новим та не до кінця вивченим інструментом стабілізації економічних процесів. За період незалежності в нашій країні створено понад 560 бірж, проте немає чіткого законодавства та нормативів щодо регулювання їх діяльності. На думку вітчизняних та закордонних вчених, розвиток біржової справи відбувається повільними темпами, а створені біржі не виконують покладену на них функцію стабілізатора цінних ризиків.

В Україні й досі не створена біржа, яка відповідала б ролі регулятора процесів ціноутворення. Біржова діяльність для України, як вже зазначалося, є досить новим інструментом стабілізації економічних процесів.

З метою покращення функціонування біржової діяльності в Україні потрібно вирішити такі ключові питання:

- оптимізувати кількість бірж;
- забезпечити ефективне регулювання біржової діяльності шляхом створення спеціальної комісії з біржового товарного ринку України;
- удосконалити систему моніторингу кон'юнктурного ринку;
- здійснювати висвітлення котирування не лише фактичних біржових цін, але й прогнозувати на наступні періоди;
- розробити та впровадити систему економічних заходів, що спрямовані на стимулювання виробників до реалізації сільськогосподарської продукції через прозорі процедури біржової діяльності.